

Datum: 2024-05-15

Ärendenummer: SLK-2024-00205

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer: U2023/03616

Göteborgs Stads yttrande över remiss från Utbildningsdepartementet betänkande Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95)

Göteborgs Stad har getts möjlighet att yttra sig över remiss från Utbildningsdepartementet betänkande Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95).

Göteborgs Stad har fått två dagars förlängd svarstid. Yttrandet ska därmed vara Utbildningsdepartementet tillhanda 2024-05-15.

Göteborgs Stad ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag som främst berör statliga myndigheter. Förskola, grundskola, gymnasium och vuxenutbildning är ett ansvar för kommuner och därmed har utredningens förslag betydelse för Göteborgs Stad.

Göteborgs Stad betonar vikten av att det kommer att tas fram ett standardiserat mått för funktionsnedsättning som möjliggör jämförelser mellan både kommuner och länder. Göteborgs Stad anser att användning och tillämpning av det standardiserade måttet bör lämnas som förslag till de olika aktörerna att använda. Berörda myndigheter bör säkerställa att resurser och metoder för stöd till elever finns för att genomföra självskattningen, data från enkäter ska där så är möjligt tillgängliggöras på huvudmannanivå. Göteborgs Stad avstyrker förslaget om *Attityder till skolan* och anser att Skolverket och Skolinspektionen behöver överväga att samordna enkäter på skolområdet. Göteborgs Stad anser att en nationell strategi behöver tas fram för att förbättra svarsfrekvensen vid genomförande av enkätinsamlingar.

Nedan finns de bedömningar och medskick som Göteborgs Stad har till respektive förslag i utredningen.

10.1 Instruktionerna för Statens skolverk och Statens skolinspektion ändras

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag, men vill föra fram att utredningen borde tydliggöra att insamling av underlag syftar till att öka kunskapen på alla nivåer i styrkedjan och inte enbart på den nationella nivån. Huvudmän och skolor har behov av aggregerade data på ett sätt som gör det möjligt att bryta ner resultaten och göra dem användbara i det systematiska kvalitetsarbetet på olika nivåer i styrkedjan i syfte att identifiera utvecklingsområden och stödbehov som gynnar eleverna I de fall det är

möjligt anser Göteborgs Stad att data från enkäter ska tillgängliggöras på huvudmannanivå, till exempel kommunnivå.

Förutom Skolinspektionen har också Barn- och elevombudet (BEO), Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Arbetsmiljöverket tillsyn över barns och elevers situation i skolan. Göteborgs Stad saknar ett klargörande av ansvarsfördelning och samarbete mellan dessa myndigheter och deras ansvar för tillsyn och uppföljning av elevers situation i skolan, inte minst för elever med funktionsnedsättning. Det finns annars risk för att myndigheternas uppdrag går omlott och att kunskap myndigheterna emellan inte tas till vara, vilket i slutändan skapar merarbete och tar kraft från utveckling av verksamheten.

10.2 Förstärkt uppföljning av kunskapsresultat och stödåtgärder

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag men anser att det i utredningen är otydligt huruvida det kommer att vara möjligt att redovisa resultaten i de grupper av olika typer och grad av funktionsnedsättning som anges i 10.4. Elever med funktionsnedsättning är en mycket heterogen grupp med stor variation och behov som kan vara svåra att gruppera på det viset. Även elever med liknande funktionsnedsättning skiljer sig åt i behov och förutsättningar. Göteborgs Stad anser till exempel att det är otydligt i utredningens förslag om grad av hörselnedsättning och användning av teckenspråk går att få fram ur patientregistret. Även om alltför många elever med hörselnedsättning har utmaningar i skolan är det för planering av insatser ändamålsenligt att kunna skilja på grad av funktionsnedsättning.

Göteborgs Stad ser en risk i att utredningens förslag inte fångar upp stora grupper av elever med diagnoserna ADHD, autism, ångest och depression. Det är vanligt med långa köer till BUP, kanske 1 – 2 års väntetid. Detsamma gäller elever som är under utredning för mottagande i anpassad skola. Under kötiden har dessa barn/unga elever varken diagnos eller behandling och kanske ännu större behov av stöd i skolan före en diagnos. Mot den bakgrunden kan det finnas behov att utreda om det går att komplettera med kö-data eller på annat sätt.

Ytterligare en aspekt som Göteborgs Stad ser som problematisk, är att insamlingen endast sker på aggregerad nationell nivå. Resultaten skulle behöva brytas ner för att kunna användas i det systematiska kvalitetsarbetet på olika nivåer i styrkedjan för att identifiera utvecklingsområden med stödbehov som gynnar eleven. Göteborgs Stad anser att resultaten bör redovisas på huvudmannanivå för de data där underlaget är tillräckligt stort.

10.3.1 Utveckling av Skolverkets undersökningar om elevers och vårdnadshavares erfarenheter av och attityder till förskola och skola

Göteborgs Stad avstyrker förslaget om *Attityder till skolan* och anser att Skolverket och Skolinspektionen behöver överväga att samordna enkäter på skolområdet.

Om Skolenkäten utvecklas utifrån utredningens förslag 10.3.2, så anser Göteborgs Stad att en tydligare värdering bör göras om vad undersökningen *Attityder till skolan* ytterligare kan tillföra. Resultaten från Skolänkäten borde utgöra tillräckligt kunskapsunderlag inom området på alla nivåer i styrkedjan, inte minst den nationella.

10.3.2 Utveckling av Skolinspektionens undersökningar om elevers och vårdnadshavares erfarenheter och upplevelser av skolan

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag men vill samtidigt lyfta utmaningar att använda resultat, betydelsen av enkätens utformning, möjlighet att ta ut data samt strategi för att öka svarsfrekvensen på enkäten.

En försvårande faktor är att det inte går att följa samma elevgrupp över tid, eftersom Skolenkäten som sker vartannat år mäter olika elev- och årskullar. På detta sätt är det svårt för skolan att följa upp de åtgärder som sätts in som ett resultat av de indikationer som elevenkätresultaten visar för en viss årskurs ett visst år.

Göteborgs Stad betonar att enkäten och självskattningsmåten (se vidare under avsnitt 10.4) behöver utformas på olika sätt och anpassas i förhållande till olika funktionsnedsättnings förutsättningar, till exempel med teckenspråk, bildstöd, talsyntes, taligenkänning, BLISS, pictogram. Stöd av en neutral part kan behövas för att besvara enkäten.

Göteborgs Stad anser att Skolinspektionen behöver utveckla metoder för aggregering av data samt tillgängliggörande av dessa för att kunna användas i det systematiska kvalitetsarbetet på olika nivåer i styrkedjan.

Göteborgs Stad anser att Skolinspektionen behöver målgruppsanpassa, kommunicera och utforma enkäten för att få upp svarsfrekvensen. Göteborgs Stad anser att en nationell strategi behöver tas fram för att förbättra svarsfrekvensen vid genomförande av enkätinsamlingar.

10.3.3 Utveckling av undersökningar om barns och elevers levnadsförhållanden (Barn-ULF)

Göteborgs Stad tillstyrker förslaget om att Barn-ULF ska genomföras vart tredje år men avstyrker delen om att SCB i genomförandet av Barn-ULF ska använda självskattningsmått enligt 10.4. Göteborgs Stad menar att myndigheten själv bör bedöma om vilket självskattningsmått som är mest ändamålsenligt i Barn-ULF.

10.3.4 Utveckling av kompletterande undersökningar

Göteborgs Stad anser att respektive myndighet bör bedöma vilket självskattningsmått som är lämpligt i nämnda undersökningar. Göteborgs Stad anser att det är bra med ett förslag på definition av självskattad funktionsnedsättning men det behöver vid varje användningstillfälle värderas om det är denna definition som är lämplig eller en definition som även inkluderar medicinska kriterier.

10.4 Ett standardiserat mått för att identifiera barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet

Göteborgs Stad tillstyrker förslaget och betonar vikten av att det kommer att tas fram ett standardiserat mått för funktionsnedsättning som möjliggör jämförelser mellan både kommuner och länder. Göteborgs Stad ser dessutom att ett standardiserat mått kan behöva användas för andra åldrar inom andra områden som till exempel arbetslivet eller inom hälso- och sjukvården.

Göteborgs Stad ser att de frågor som kan komma att ställs i självskattningsverktyget inte fångar medicinsk funktionsnedsättning vilket riskerar att exkludera grupper. Göteborgs Stad anser att användning och tillämpning av det standardiserade måttet bör lämnas som förslag till de olika aktörerna att använda. Andra mått kan vara lämpliga i

sammanhangen. Det kan till exempel vara mått med ett medicinskt perspektiv, där diagnoser kan vara lämpliga.

Göteborgs Stad vill betona att elever med funktionsnedsättning är en heterogen grupp med olika behov och stora skillnader i förmågor och förutsättningar. Självskattningsmått kan vara ett trubbigt verktyg för elever i allmänhet men elever med olika funktionsnedsättningar i synnerhet. Det finns risker att frågorna för självskattningen är svår att tolka och blir godtycklig, därmed svår att genomföra av elever med funktionsnedsättning om inte rätt stöd ges.

Göteborgs Stad anser att genomförande av mätningen via till exempel en enkät behöver planeras väl. Situationen behöver anpassas utifrån målgruppens förutsättningar och elevens individuella behov. Eleven kan behöva stöd med att besvara en enkät av en neutral part. Göteborgs Stad vill uppmärksamma att om självskattningen ska ske under skoltid behöver beaktas att resurser kommer att utkrävas av skolans personal och den tid det tar från undervisning att genomföra uppgifterna.

Göteborgs Stad föreslår att förslag som SPSM tar fram remitteras för kommuner att ha möjlighet att ge respons på innan det ska börja användas då det är av största vikt att det blir noga avvägt och relevant och där kompetensen inom skola och anpassad skola är viktig att använda sig av för att materialet ska bli så relevant och precist som möjligt.

10.5.1 Stöd för genomförandet av longitudinella studier och särskilt riktade fördjupningsstudier

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag och vill lyfta betydelsen av att forskningsanslagen för studier beviljas och riktas brett med tanke på den heterogena gruppen. Det är viktigt att forskning studerar hur det fungerar i klassrummet och hur det sedan fungerar efter skoldagen. Forskningen behöver ta ett helhetsperspektiv på elevens situation. En funktionsnedsättning kan ge sig uttryck på olika sätt i klassrummet, på rasten, fritids, under vägen till och från hemmet och hemma. Alla delar är viktiga för att barnet ska kunna nå kunskapsmålen och för att utvecklas optimalt. Forskning behöver också ske på hela styrkedjan av insatser och stöd gällande funktionsnedsättning och funktionshinder i skolväsendet.

Göteborgs Stad vill också uppmärksamma att området som utredningen omfattar saknar idag etablerade forskningsmiljöer. För att det ska ske och för att stödet i skolan ska nå de elever som behöver det bör regeringen överväga inrättande av en helt ny tvärvetenskaplig forskningsmiljö som tillvaratar kunskap inom medicin, psykologi och pedagogik.

10.5.2 Kunskapsöversikter över skolsituationen för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag, men har samma medskick som till förslaget 10.5.1.

10.5.3 Annan kunskapssammanställning om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag. Förslaget kan kompletteras med ett uppdrag för Skolverket vad gäller vägledning, informations- och utbildningsinsatser riktat inte minst till den anpassade grund- och gymnasieskolan.

10.6 Sammanhållande ansvar och samverkan för den samlade analysen

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag. Den samlade analysen som Skolverket föreslås ansvara för bör i den mån det är möjligt redovisas på kommunal nivå. Där dataunderlaget blir för litet kan andra redovisningsnivåer användas.

10.6.1 Barn- och ungdomsråd

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag och menar att det är bra att barn och unga är delaktiga i analysen och för samtal med representanter från myndigheterna. Samrådet bör utgöra en bred geografisk spridning samt en bred representation av funktionsrättsorganisationer. Vidare menar Göteborgs Stad att finansieringen till organisationerna för att kunna delta behöver säkerställas.

Vid behandling av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Viktoria Tryggvadottir Rolka (S) och Axel Josefson (M) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan enligt stadsledningskontorets förslag samt avslag på tilläggsyrkandet från SD den 13 maj 2024, se bilaga.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan enligt stadsledningskontorets förslag med det tillägg som framgår av yrkande från SD den 13 maj 2024, se bilaga.

Kommunstyrelsen beslutade först att bifalla stadsledningskontorets förslag.

Vid omröstning beträffande bifall respektive avslag på tilläggsyrkandet från SD röstade Axel Josefson (M), Daniel Bernmar (V), Hampus Magnusson (M), Viktoria Tryggvadottir Rolka (S), Blerta Hoti (S), Martin Wannholt (D), Jenny Broman (V), Karin Pleijel (MP), Elisabet Lann (KD), tjänstgörande ersättarna Anneli Rhedin (M) och Johannes Hulter (S) samt ordföranden Jonas Attenius (S) för avslag.

Jörgen Fogelklou (SD) röstade för bifall.

Kommunstyrelsen beslutade med tolv röster mot en att avslå tilläggsyrkandet från SD.

Göteborg den 15 maj 2024

Göteborgs kommunstyrelse

Jonas Attenius

Mathias Sköld

Yrkande angående – Göteborgs Stads yttrande över remiss från Utbildningsdepartementet betänkande Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen I kommunstyrelsen:

1. Under rubriken *10.5.1 Stöd för genomförandet av longitudinella studier och särskilt riktade fördjupningsstudier* läggs följande text till i Göteborgs Stads yttrande.
2. Yttrande över remiss av betänkandet Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95), i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, kan därefter översändas till Utbildningsdepartementet.

Yrkandet

Att ge jämlika förutsättningar för alla barn är viktigt för att säkerställa deras välbefinnande och utveckling. Göteborgs Stad vill betona behovet av att utforska sambanden mellan olika faktorer som påverkar barns jämlika hälsa och välbefinnande. Bland barn med somalisk bakgrund är till exempel autism tre till fyra gånger vanligare än bland andra barn. Enligt Socialstyrelsen är D-vitaminbrist en riskfaktor som, i samverkan med andra riskfaktorer, kan leda till att det blivande barnet utvecklar autism. Över 40 procent av besökarna på vårdcentraler som är invandrartäta har D-vitaminbrist. Det visar mätningar som exempelvis personalen i Angered utanför Göteborg har gjort under flera års tid. Det rör sig inte bara om somaliska kvinnor utan också om andra befolkningsgrupper som inte äter typisk svensk mat. Nio av tio gravida somaliska kvinnor har emellertid svår D-vitaminbrist. Hos svenska kvinnor visar samma mätningar på att endast en av tio kvinnor har brister på D-vitamin. Inom mödravården finns allmänna rekommendationer om att ge receptfria D-vitaminsubstanser till täckta och mörkhyade kvinnor. Dagsbehovet är minst 10 mikrogram per dag, men enligt forskningen behöver dessa kvinnor troligtvis högre doser.

I en brittisk studie av kusinäktenskap har det visat sig att risken för födelsedefekter är 200% större än hos barn födda av föräldrar som inte är nära besläktade. Äktenskapsinvandring till Sverige bidrar till ytterligare press på barn till invandrare från

klankulturer att gifta sig med sina kusiner. Släkterna anammar klankulturen för att behålla egendomar och kontrollen över klanen.

I Danmark upplyser hälsovårdsmyndigheten om att kusinäktenskap kan leda till att barnen blir handikappade. Man åberopar forskning som visar att risken för medfödda handikapp och sjukdomar är dubbelt så hög i kusinäktenskap och ännu högre om medfödda sjukdomar finns i familjen eller om ingifte förekommit i flera led dessförinnan. I Sverige är det fortfarande en tabubelagd fråga, omgärdad av rädsla.

Genom att utforska och förstå dessa samband kan Göteborgs Stad och andra stora städer i Sverige med hög invandring, arbeta för att skapa en mer rättvis och stödjande miljö för alla barn, oavsett bakgrund. Det handlar om att säkerställa att alla barn ges lika möjligheter till en god hälsa och en trygg uppväxt.